

محمد امین کتیب

نەوی حسابی با که له حسابە پێ با که

محاسبه‌ی نیابت

(بو و کله محترمه کانم)

مطبعة دار السلام في بغداد

١٣٤٦ هجری

١٩٢٨ میلادی

محاسبی نیابت

به مناسبتی فسخی مجلس امت و تواو بونی وظیفه‌ی نیابتان
وام به مناسب زانی که بناوی خوم وره فیه کانه وه حساب
و کتایکی خومانه له کل موکله محترمه کاتمانا بکم ؛ وله ایشوکاری
ام دوسال و نیوه که ایسه و کیلیان بوین به درجه یک حالی یان بکم .
له لام وایه که هم اصوله زورباشه و لازمه داعماً تطبیق و انعقب
بکری ؛ چونکی به سایی امه وه ممکنه که موکله کان یان که نایبه
کانیان وظیفه‌ی و کالیتان به قدر امکان به جی هیناوه یان نا .
هموده زانین که وظیفه‌ی نایب دو نوعه :

۱ - عمومی

۲ - خصوصی

وظیفه‌ی عمومی تقریباً عبارتیه له مه که نایب له کل همورفیقانی
مجلسی دا او لوایح قانونیه که عائد به فائده‌ی جمعی وطنه و هینراوته
مجلس می بو پیک هینانی بکا و هرشتی که به نظر فکر و قناعتی
خویه وه بو وطن و اهل وطن به فائده بی پشتی وانی بی و اسکر

بعض فکری چاک و به فائدهی هه بی اولاله که. بعض رفیقانیا
 مذا کره ی بکا واکر مناسب بو به صورتیک تقدیمی مجلس بکا
 و بو بیک هیئاتی له همونوع سعی قصور نکا؛ و هرایشی که له طرف
 حکومت و دینریته مجلس و قناعتی به فائدهی هه معین و ظهیری بی
 واکر بعض فکری مناسبتری هه بی بیانی بکا و حکومت و مجلس
 ارشادکا؛ و هیچ وقتی نه به سوقی غرضی شخص ونه به قصه ی
 لم و اوخوی نه هاویته نارو و هه و هراوزه نای بیسود و بی معنانه کا؛
 چونکی اکر بی کا اولا موفق به خدمت کردن نایی و جکه له مهش له
 لایکوه خوی بیبا و خراب دهکا، وله لایکی تریشه و آبروی
 موکله کانی و وطنه که یشی دهبا. لازمه له سری که دائماً ملاحظه ی
 حال و احوال بکا وله افراط و تفریط خوی پیاریزی دائماً دورندیش
 و معتدل بی؛ له فکر و قناعتدا ثابت بی و فروری نه بی وله پیش
 طلب کردن هر شتیکدا ملاحظه ی امکانی بکا.

و نظری مخصوصی تقریباً امهیه که همونایی دینی اول اشاره زای
 داره ی انتخابیه ی خوی بی، احتیاجات و نواقصی بزانی و پوامهش
 دهنی فرصتی زیارنی داره که ی بدوزیته و سعی بکا بوچاوپنی کوتنی
 هولایه کی واکر فرصتی بنو که هموی بکهری له مأمورین و رؤساو

اشرافی او جبکانه برسیاری حال و احوال بکا و احتیاجیان بهچی به
 لیان پرسی له قضا و لواش تحقیقی بکا؛ وحتی اگر ممکنی بوده بی
 لواکانی تریش بکه ری وشاره زای حال و احوالیانو احتیاجان بی .
 پاش ام شاره زایی به ده بی طلباتی خوی تضیف بکا وله زور لازمه
 کانه وه دست بی کاوبه نظر قدرتی حکومت و قدرتی
 میزانیه وه سمی بوتأمینیان بکا .

و بی جکه له مهش هر مراجعتیکی که بی ده کری چه و منفعتی
 هموم بی وجه تعلقی به ایش و کاری موکله کانیه بی داءا به قدر امکان
 سمی بوچی بهچی کردنی بکا .

ایجاله پاش ام مقدمه به لازمه بکه ری وه سر مقصد ، که اویش
 صبارته له حساب دان به موکله محترمه کانان .

له خصوص و نظمی عمومی یه وه او منده عرض ده کم که له
 مدتی ام دو سال و نیو هدا به سکونتیکی تو او ، به وجود انیکی مستریح
 و به قناعتیکه ثابت و معتدل ، هرچی بو مصلحت و تقوی ام مملکت
 هینراوته پیش یاریه مان دابه درجه ی قدرت و امکانی خومان
 چه له مجلسدا و چه دری مجلسدا اوی که بو مملکت به مصلحتان
 دی هولمان بودا و دائما طرفداری حق و پشتی وانی تقوی هموی

بوین له افراط و تفریط خومان باراست و قط به بی مناسبت ده نکی
خومان در نه هیناونه خومانوونه ایوه مان پیا و خراب نه کرد؛
وامین بن هرچیمان کردوه هموی به حسنی نیت و به فکری
چا که وه کرد و مانه و هیچ شتیکمان به خاطرانه نه قبول
ونه رد کردوته وه .

به راستی بلطف خواو پیغمبر و بواسطه ی ام مسلکه باشه وه
بو که ایاه توانیمان له همو کسی زیار خدمتی مملکت و خدمتی دأره ی
انتخابیه ی خومان بکه بن .

له پاش امه اینجا لازمه عرضتان بکه م که وظیفه ی نوره مه
مان چون ویه چه درجه یك به جی هیناوه .

هموده ی زانن که او وقته که ایاه تان کرد به و کیل هیشتا سالیک
بو که که شاری سلیمانی بتواوی دست حکومت او تبوه وه .
هیچی بنووله همو خصوصیکه وهر له نقصان بو بدرجه یکی واکه
انسان نه ی ازان دست بداته چی تقصانیکه . دیسان ام حاله
پنو بسبی مایو بیمان بلسکو شوقی پی زیاد کردین و دستمان کرد به
تسبب و مراجعت بو مقامات و الحمد لله له همو لایکه وه زور
معاونت و تسهیلان دی و به تدریجی له لایکه وه له سانی حسن

نیستی مقاماتی عالیہ وایش بدستان ایرہ ولہ لایکی ترہوہ بہ ہمت
مشکورہی لواوہ احوال روی ہینایہ چاکی وام چا کیہ یش
روز بروز روہ زیادتی و تاوکوامر و کہ الحمد للہ لوا کہ مان بدرجہ یک
کو تہ راحتی ورفاہیتہ وہ وامیدمان بہ لطف خوا و پیغمبر و بہ
ہمتی کار بدستان کورہی ایرہ واویہ وایہ کہ لہ مدیتکی کم دا
لوا جوانہ کہی ایمہش زیاتر لہ ایستابیش کہوی واو واقصہی
کہ ماویتی بتدریجی دفع بکری .

ایجا وامناسیہ کہ بو موازنہ کردنی حالی دوسال و نیو پیدشو
لہ کہل ایستہ دابعضی ایضاحات عرض بکم چونکی امہ
بو تنویری افکار لہ فائدہ خالی نیہ اوالہ ژر وہ بہ صرہ یکہ یکہ
عرضی دہ کہم :

۱ - تشکیلات

لم مدتہ داخوشتان دہ یزان کہ تشکیلاتی ادارہی لوا زور زور
نقصان بو وامہ یش برہ برہ تا امر و بہ درجہ یکی مناسب تو اوکرا
دارہی طاو ، دارہی عدلیہ کہو کو حکمہ صلح و حاکمیت منفردینی
کرایہ وہ بو ایشوکاری اعمار مملکت دارہی اشغالی صومیہ دانرا ،

مدیریتی اوقاف و مأموریتی نفوس له لوادا تشکیل کرا .
 و درینان له جملہی امہ (قرہ طاغ) و (بازیان) کہ لہ سر بعضی
 اسباب بہ موقتی درزا بو بہ لوای کرکوک تکرار بو سلجانی اعادہ
 کرایہ وہ .

۲ - صحیحہ

نه و نی ام تشکیلاتہ له لوادامعیبتیکی کورہ بو نہایت دو سال
 له مه و پیش موفقیت حاصل بو و دو قوریک بو او ی نیرا .
 خستہ خایہ کی بیست جیکہی کرایہ وہ و اجزا خانہ یکی بو تأسیس
 کرا و کوته فعالیتہ وہ پاریش بو (ہلہ یجہ) اجزاجیک و بعضی
 اجزانییرا و بوناردنی دو قوریکیش هولمان داونا ایستہش ہر
 مشغول بوین ؛ و حتی بو درست کردنی خستہ خانہ یکی تازہش له
 هولدانا بوین . انشاء اللہ ام تشبثہ خیرانہ لمولاشہ وہ بکری
 تعقیب ادہ کری .

۳ - معارف

خوشتان دہ زانن کہ او وقتہ کہ ایمہ بوین بہ و کیلتان
 له هولواے سلجانی داتنیایک مکتب ہہ بو واو مکتبہش

زور زور نقصانی هه بو. له لاماڻ به توای معلوم بو که مسئلهی معارف بو لوا که مان له پاش امنیت و آسایش له هه موشتیک زیاتر لازم و مهمه و بم فکره له لایکه وه سعی بو اکیالی واقصی مکتبه که کراوله لایکی تره وه هول بو چند مکتببکی تازه درا والحمد لله عددی مکتبی سلیمانی له یکه وه که یشنه چوار یعنی مکتبی اول و دومی کوران، مکتبی کچان و مکتبی نانوی باخود بناوی قدیمی وه مکتب اعدادی که عباره تله صنفیک.

پار طلبی کردنه وهی صنفی دومی نانویان کرد بو خاطری امه که او قوتا بیانیهی که له صنفی اول درده چن بتوان دوام له سر تحصیل بکن و حقیقه موفوق بوین و تخمه یصاته که هی داخلی میزانیه بو بلام چونکی معلمی کورد بو بعضی درس و کو فیزیا، تاریخ طبیعی و علمی که یاده ست نه که وت ام صنفی دومه نکرایه وه و طلبه کاغان مجبور بوڻ هاتنه بغداد و سعیم بو کردن به آسانی داخلی مکتبی نانوی بغداد بوڻ.

له پاش امه که خوم نراره سر معارف، زور تحقیقات و پرسیاریم بو معلمی کورد کردلهم خصوصه وه مفتشی معارفی هامیش زور یاریه ی دام له نتیجه دالی مان معلوم بو که حقیقه

بو او دوسی درسه معلمی شاره زای کوردینه وا کر له مه و لاوه
 هولیکی زور بو دوزینه وهی ویانی که یاندنی نه دری زور محمله که
 چند سالیکی تریش ام صنی درمه نکریته وه . واقعا بویکی له م سی
 درسه رنکه استفاده له منوریکی معلومان بگری فقط او ذاتمش
 له بر بعضی ملاحظه ایستا امکان هاتنه وهی ینه ؛ امیدده کم که ام
 مانمه قریبا زائل بی .

له تشرینی ثانییے رابو ردوا او وخته که هاتمه
 سلجانی له حضورے جناب متصرفداله کهل بعضی له اشرف
 و منورانی خومان له م خصوصه وه قصه و باسیکی کورتمان کرد
 و عرضم کردن که بو پیش کوتنی مکتبه که تا او قته هی که معلمی
 کوردیے چاک نی ده که یزی و یاده دوز ریتوه هر تنیا خویندنی
 او دوسی درسه به عربی له لای من ضرری ینه بلسکی فائده هی هیه
 و فائده کاینشی امه به :

آ - کردنه وی صنی دوم و بلسکی صنفه کانی تریش زوتر
 و سهلترده نی .

ب - چونکی کیتی کوردیمان له جله ی نه بوانه قوتایه
 کلمان ده توان استفاده له بعضی کیتی عربی بکنوله اقران

وامثالیان دوانسکه ون ؛ چونکی بعضی کیتب هییه و وکو
 جبر ، مثلثات ، هندسه ی رسمیه ، هندسه ی مسطحه و مجسمه ،
 حکمتی طبیعیه ، تاریخی طبیعی و کیمیا امانه زور محتمله
 نامده تیکی دور بکوردی درست نکری و بم نوعه
 طلبه کائمان له استفاده ی امانه محروم ده مینن و پاش
 ده که ون .

ج- اکر طلبه ی کورد عربی بزبان ده توان داخلی مکتبی اختصاصی
 بندا و کو هندسه ، زراعت ، دار المعلمین عالیا ، جامعه ی
 آل بیت ، حقوق و مدرسه ی عسکری یه بن و بو مملکت
 چاک کتور و به معلوماتی بکن .

د- بواسطه ی عربی فیرونه کیان بعضیکیان ده توان له مولاوه
 استفاده له مأموریتی لوا کائی تر بکن . چونکی معلومه که به
 وتنیا درسه که له مکتبده خویتری عربی فیرون
 ممکن نیه ؛ و یازور نادر ممکن دهنی و امه یش له لای همومان
 به تجربه ثابته .

له م ایضاحاتهش مقصدم تنیا چاره ی کردنه وهی صنف دومو
 صنفه کائی تری مکتبی ثانوی بو ؛ هر و کرله حضوری ام مجلسه دا

پیام کرد لازمه که هوو درسه کاتی تر بکوردی بخوری
 واهمیتیکی زور به زمانه که مان بده ین وسی بوریکی خستی اصول
 وقواعدیکی سرکو دائمی بویکه ین نایته زبانیکی ریک و بیکی
 وزبانیکی تدریس و تدوین ؛ له که ل امه شدا نه م مقصده
 اساسیهش بواچه نایته مانمی فیرونی بعضی زبانیتر ؛ که دایمباکه
 لکمان دی وفاندهی لی ده ینین .

له لایه من دیسان نانی مایوس بین وله سر هوولایه
 لازمه که سعی و همت بونی کیاندن ویا دوزینه وی معملی چاک
 بکری و به هر نوعی ده بی علاجی تو او کردنی صنفه کاتی مکتب
 ناوی بدوزریته وه . چونکی پیش کوتمان به و مکتبه وه به
 وفاندهی مکتبیش به نظر انتظام و توای صنفه کانیوه به .
 و به تنیا صنفی مانهوی و کوایستا ، و استقبالی معارفی لوا که مان
 مصیبتیکی زور کورهیه و ضرری زورمان بی ده که ینی .

له جلهی ام ضرره آنه یکیکیان امهیه که له ناوا و طلبانه دا که
 هووسالی له طرف وزارتی معارفه وه بوا کمالی تحصیل ده نیرریته
 اورویا و امریقا هیچ طلبهی کوردی تیانی ، چونکی شرطی
 ناردن امهیه که ده بی تحصیلی صنفی چوارمی ناوی و او کردنی .

بواپاتی اماش ده توانم عرضتان بکم که تا امسال له طرف
 وزارت و ه تریکی حفتا طلبه بواکالی تحصیل بو خارجی عراق
 نیراوه که له ناوامانه دا و کو من دهی زانم هر دو طلبه ی کورد
 هیه . حتی یکی له دوانه و ازانم هر اصلی کورده ، و کوردی
 زانی له لام معلوم نیه . دو میشیان خاکی سلیمانیه وه سر تشبثی
 خوم له مکتبی هندسه وه بوانکاتره نیرا ، لکن بناله سرراپوری
 مدیری مکتبه که ی و کاغذی خصوصی خوی که بومنی ناردره له برنا
 ساغی و نفصاتی تحصیل ی پار ترفیمی نکرد وه سر مراجعتی
 خوی ناردم بو تبدیاهوا ؛ زورده ترسم که امسالیس دیسان
 پاش که وی .

ضرری دوم . محروم بونی طلبه یی کورد له مدارس
 عالییه ی بغدادیه ؛ چونکی معلومه طلبه یک که تحصیل صنفی دومی
 ثانوی ی تو او نکردنی له مکتبی هندسه وزارت اعتدای قبول نا کری
 وا کر تحصیل صنفی چوارمی ثانوی ی تو او نکردنی له مدرسه ی
 مسکریه ، طیبیه ، حقوق و دار المعلمین علیا قبول نا کری .

ایجا له م تفصیلاته به تو اوی حالی ده بن که اکمال نکردنی
 صنفه کانی مکتبی ثانویان چند ضرریکی کوره یه وه همو پیش

کوتن و استفاده يك اولاده کاتنان محروم ده کا . کوا بوله سر
هو اشراف و منورانی لوا لازمه و فرضه که به هر نوعی بی اسبابی
اکمالی ام صنفانه بدو زنه وه وسالی زوترام احتیاجه دفع کن
ا کینه اولاد و احفادنان - مال به سال له او للاثی خویان
حواده کون ، جاهل و محروم ده میننه وه وبه طبیعت اوبالی امانه
ده که ویته کردنی ایوه .

له پاش امه جادیه وه سر بچشه که مان ، معلومتانه که
پیرار له (هله بچه) و پاریش له (پنجوین) ر (قره طانغ) دامکتب
کرایه وه وبهم نوعه ژماره ی مکتبی لوا له یکه وه کیشته حوت ؛
و تشبثم بو کردنه ویی مکتب له (طه و یله) ، (برزنجه) ،
(چوارتا) و یک دو جیکه ی تر کردبو . و امیدم وایه که ام
تشبثانه به دلسوزیکی تو او تعقیب و جی به جی بکری .

که لی سعی و تشبثیشم بو جمع کردنی حجره کانی سلیمانی
دودو ویاسی سی کرد بو خاطری امه که یینه مکتبیکه مناسی
اهالی وله سر مینهاجی وزارتق معارف تدریسات بکن و امانه یکی
سالانه ی مناسیبیان بو بسیم فقط حیف ری نه کوتن ، اولازمه
حکومتی محترمه له مه و پاش سعی بوام ایشه بکا .

له وزارتي معارفدا خريكي ايشيكي تريس بوم بوسلماني ؛
 امهش هر وکوله بغداد و بصره و موصل ترتيب ککراوه
 واستفاده يکي زور زوری بو معارف محلی بوه عبارت بوله ایجاد
 کردنی درسی شوی بو او انه ی که نه خوندوازن و پروژ ممکنان
 نان بچنه مکتب، امه که لی چاک و به فائده ده بو . بلام نازانم ام تشبته
 چا که تمییب وحی به جی ده کری یان نا .

کیتی کوردی ، معلومی همونانه که حقیقه زور که وانوام
 بلیم که له جهانی نه بوانه . تا ایستا و کومن بیزانم پنج کیتب چاپ
 کراوه امانه یش کیتی (الف و بی) ، (قرائت) ، (تاریخی کتی
 بچرک) و دو جلدی (معلوماتی دین) . له ظرفی ام چوار مانکه
 که من له معارفدا بوم سی کتیبته هات . خوم بنفسی خوم تدقیق
 و تصحیح کردن (کیتی اخلاق) و جلدی سیبی (معلوماتی دین)
 درابه چاپخانه . کیتی (علمی اشیا) که بو صنفی دومی ابتدائی
 درست کرابو چونکی قوتانی ام صنفه به توای نا توان کیتب
 بخوینته وه ، و له همو مکتبه کافی عراقدا هر به شفاهی به زبانیکی
 مناسب بو قوتاییه بچکوله کان تمریف ده کری له برامه احتیاج
 به طبیعی ام کیتبه نه بیژا و به واسطه بکوه بو صاحبه که یم نوسی که

کتبی بو صنفی سیم و چوارم ترتیب بکا باشتره . له وقتی سیاحتما
 هصم له کهل بعضی له معلمات و منورانی کورد کردو بو کیتب
 درست کردن و یا ترجمه کردن زور تشویقم کردن ، حتی امهشم به
 کالیف تران و بواسطه مدیری همومیه وه بو منطقه کاتم
 تصیم کرد که تشویقات بو ترجمه کتبی مکتب بکوردی
 بکاذ ؛ لکن تا ایستا هیچ ثمره یکی در نکوٹ . حقیقه مسئله ای
 کیتب بو مکتبه کاتمان زور زور به اهمیت و ام وظیفه کوره و مبارکه
 به طبیعت بشی منوره کاتمانه و ده بی کی زوری له کهل امه شدا
 خریک بن و به محقق بی زان که ام نوعه خدمته یان بو وطن
 و ملت که زور به فائده ده بی و به مه احتیاجی کی زور کوره ای مکتبه
 کاتمان دفع ده کن ؛ و اگر اهمیتی بی نه دهن له مه و لاوه به بی
 کیتب تحصیل طلبه کاتمان له مکتبدا وله دری مکتبدا
 زور زور زحمت و کم فائده ده بی وله نتیجه داروژ بروز
 پاش ده کوین . و نتیجه ای پاش کوتنیش هموده ای زانین که معاذ الله
 هواتانه .

۴- انشآت

لهلتر في ام دوسال ونيوه دا الحمد لله كه لي بنساي تازه و جوان
لهداخلي لوا كه مانا درست كراوله درست كردنايه. لهم خصوصه وه له
سر همومان فرضه كه زور تشكري لطف و شفقي كار بدستاني كوره
بكه ين چونكي بوهمو مراجعت و تشبثان دائما رو خوشي
و نسميلا تيكي زور يان نشانداوين و به قدر مساعده مي خزينه
بو احياي لوا كه مان هميتان فرمونه . بوتني كه يشتي همولايه
خلاصه مي ام انشا آته و مصرفه كه مي له ژيره وه بيان ده كه م:

رويه

سرای سلياني	۳۰,۰۰۰	(امسال تاوده بي)
مکتبي کجان	۳۴,۰۰۰	» »
قشله	۲۰۰,۰۰۰	(پاره کي لميزانيه فوق الماده داداخله وامسال دستي بي دکري)

سرای قره طاغ	۱۲۰,۰۰۰	
سرای بنجوين	۱۶۰,۰۰۰	(امسال تاوده بي)
تقطعي پوليس	۱۵۰,۰۰۰	(ام تقطانله دربنداه تينال ، نودي ، ولياوا ، قزلبه ، كله زرده ، سكرمه ، به يکولي . دايه)

اطانه بو مکتبي ده بجه ۸۰۰۰
۸۸۹,۰۰۰ بكونه

زیاده له مانه او سی نقطه یس که له (کوپ تپه) ، (قادر)
 کره (قره اینجیر) درست کراوه بو امنتی سلجانی و (قره طاغ)
 زور مهمی هیه ودهی نی .

ه - ریکدی لوا

مسئله ریکه بو سلجانی چه له خصوص اعاده و ادامه یی
 امنیت و آسایش و چه له جهت تسهیلاتی هاتو چو وچه بو تجارت
 زور زور به اهمیت بو ، سمی و تشبیه کی زوری بو کرا باخصوص
 له طرف وزارت داخلیه و دفاعه وه حقیقه زور اهمیتی نی در انا الحمد لله
 کیشته ام حاله که ایستا بزستانیش هاتو چو و ناری و اونده
 لرتی نیه و امیدوایه که امسال چو نه که پاره کدی له سالی پیشودا
 تلمین کراوه بتواوی چاک بگری ویتنه شقامی کی
 متظم وریک .

سمنفر ، هموده ی زانین که ریکه یکی سمنفر ماسکته کدی
 ایچه احیاد کاته وه . رنده بفکر دانی که برامه هیچ نکراوه لکن
 تلمیتان ده کم که اوی ممکن بوه کراوه . حتی او وقته کمله
 لشالدا بوم زور بجی اهمیت و فائده ی ام خطه م بو بدیر هموی

شمندفر کرد و او ذاته له کهل کوره‌ی مهندسه کانیا چون بوسلیمانی
 کشفی چند ریکه یکیان کرد و که کرانه وه له سر خریطه که لی
 تدقیقات و مناقشاتم له کهل کردن فناعتی اوان وابو که له کر کو که
 وه به قراغ چمی خاصه داتالای ژور وی چمچه مال سهله له
 ویوه تا تاسلوجه بمصرفیکی زور ممکنه و تاسلوجه زور زحمته
 یاتوندلیک و یانرتیباتیکی تری دهوی و اماله لای منا کر باش کشف
 بگری تی پراندنی خطی شمندفر له تاسلوجه ممکنه .

بیچکه له مهش حوت سال لمو پیش ریکه یکی تر بو شمندفر
 کشف کراوه اویش له خاتقین وه به قراغ روز هلاتی
 سیرواندا تانزیک ظلم ده چی وله ویوه ده پرتوه وه به قراغ چمی
 تابخه رودا ده چی بوسلیمانی

درست کردنی خطی شمندفر یا به سر سیرواندا و یاله
 کر کو که وه محتاج دوشته ؛ یکیکیان صاغ بونه وهی مسئلهی
 شمندفر ، و نقطه‌هی دومیش مساعده‌ی احوال مالیه‌ی
 حکومت ؛ له کهل امه شدا انشاء الله امانه سهل و حل ده بی وله
 باش مده تیکی کم ام خطه درست ده کری .

ینه وه سر اساسی مقصد ، بناله سر او ترتیبانه که پار قراری

جو در ابو و پاره که یشی داخل میزانی هی فوق العاده کر ابو یعنی
 احتیاجی به ملای تخصیصاتی کی تر نیه ؛ ده بی امسال هم ریکه که ی
 (کر کولک) و (سلیمانی) به تو اوی چاک بکری و هم ریکه
 (سلیمانی) و (هله یجه) ش ریک بخری .

ریکه ی (سلیمانی) و (پنجوین) یشماز له فکر نچوه و حتی
 او وقت هی که له سیاحت کرامه وه راپو ریکه مفصلم تقدیمی
 حکومت کرد بو و چونکی زور مهم بو حکومت بو وزارت ه
 کف و همو لوا کانی تمیم کرد ؛ له ناوام راپوره دا زور زور
 بچم له اهمیت و لزومی ریکه ی پنجوین کردوه و چاره ی درست
 کردینواستقامیتشیم پیدشانداوه . پاشدا دوام له سرام تشبته کرد
 و چونکی قسمی کی پاره که ی عادتا حاضره ایمیده کم که بو امسال
 هستی بی بکری .

وزارتی داخلیه ش فکر ریکه ی زور باشی بو ریکه ی (خانقی)
 و (هله یجه) هیه انشا الله ام فکره دیته وجود و ریکه ی کی
 ترک بو او تو موویل درست ده کری و امه زور بو تجارتی لوا که
 قلمی ده بی .

او پاره به که له ظریفی دو سال وینودا بو ریکه ی

لواکه مان له طرف اشغال صومیه وه صرف کراوه ویاسینراوه
 و صرف ده کری بم نوعه یه :

رویه

۳۶۰۰۰	له سالی ۱۹۲۵ دا
۱۴۰۰۵۰۰	له سالی ۱۹۲۶ دا
۱۷۷۰۰۰	د ۱۹۲۷ دا
۳۰۰۰۰۰	د ۱۹۲۸ دا
(له میزانیه ی فوق العاده دایده بی صرف بکری)	
۵۷۰۰۵۰۰	یکون

۶- خط تلغراف و تله فون و مرکزی بوسته

همودی زانین که واسطه یکی مخاره چه تلغراف و تله فون و چه
 بوسته له پیددا له یینی سلیمانی و کر کوکدا بنو اویش بوایمه و باخصوص
 بو تجاره کاتان زور مشکل بو، لبرامه اولاسمی کراتا مخاره ی یینی
 بغداد و سلیمانی و سلیمانی و کر کوک بو واسطه ی تلغرافی بی تله وه به
 نوعی تأمین کرا و لپاشدا هول بو خطیکی ارضی درالکن
 چوزکی احوال و امنیت هیشتا ساغ بنوبوه کمی تأخیری کرد
 وله نهایتدا الحمد لله مقصد حاصل بو و خطیکی زور تازه و باش له

یمنی کرکوک و سلیمانیدارا کیشرا و ایستا ممکنه که له سلیمانیه وه به مختلفه زراف و تلفون له کهل کرکوکدا بخاربه و قصه بکری .
 ذاتا امسال را بورد و هر بهم نوعه بین بغداد و (خانقین) یمن
 چاک کرا و امسال فکر و ایه که بین (قره غانی) و کرکوکیش بهم
 نوعه تله تبدیل بکری اینجا و وقته مقابل به پاره یکی جزئی
 همو اس اتوانی له سلیمانیه وه له کهل بغداد قصه بکا و امه یمن
 معلومه که بو هموم فائده و تسهیلاتیکی فوق العاده یه .

له وزارتق اشغالدا تشبث بو خطی (هله بیجه) و (پنجوین)
 کرابو و ام دفعه یه له ساین همی وزارتق داخلیه وه او تشبثه
 تقویه کرا و انشاء الله بهم نریسکانه دست به خطی (هله بیجه)
 دهگری وله پاش تواری بونی له سلیمانیه وه به سر (چوارتا) داخله
 بون (پنجوین) واده کیشری .

رویه

تخصیصاتی خطی تفرافی کرکوک و سلیمانیه ۴۰۰۰۰ یه .

بو مسئله ی پوسته ش له وقتی خدییدا زود هولی بوردرا بو تا
 هوسالو شتیک له موپیش مرکزیک له سلیمانیه تأسیس کرا
 و یار بوامه ی که هفته ی هیچ بنی دو جار پوسته نی و بچی سمی

کرا و موفقیت حاصل بو .

دیسان پاریش سعی بو (هله بیجه) کرا وله ویش مرکزی بوسته کرایه وه ، و فکر و ابو که امسال تازہ بو (چوارتا) و (پنجرین) یش سعی بکری . انشا الله امه له فکرنا چیته وه و بوجی به جی کردن سعی و همتیکی تو او صرف ده کری .

۷ - معاونتی بلدیہ

له میزانیه و زارقی اشغالدا قلمیکی معاونت هه بو بوریکی بعضی بلدیہ کان وله نا و امانه دا ناوی بلدیہی سلیمانی داخل بنو . له مخصوصه وه چه له وزارت اشغالدا وچه له وزارت داخلیه داسی کراو بشیکیش بو بلدیہی سلیمانی سینراو به نوعه اساسیکی رسمی بو معاونتی بلدیہ که مان دانرا ، امید ده کری که ام اساسه دوام بکا .

رویه

۷۵۰۰ ام امانه یش له سال ۱۹۲۶ دا

۵۰۰۰ د ۱۹۲۷ دا

۷،۵۰۰ یگون رویه به

بیچکه له مهش له سر مراجعتی لواله سالی ۹۲۶ دا مهندسی الکتریق نیررایه سلیمانی وکشی امکانی تنویراتی الکتریق کرد وبناله سر اوراپورهی که دای ام تأسیساته متوقف به صریفی تقریباً نیولک رویه بو؛ وچونکی بلدییه امه نده پارهی بنو موفقه صرف نظری لی کرا و همت بودا پوشینی شیوه کان و کردنه وی شقای تازه صرف کرا والحمدلله ام همت و فعالیتیه بو شرف و صحتی مرکزی لوا که لی تأثیری بو. براستی موجب نخر و شکره. و کوله وقتی خوباً عرضم کردوه انشاالله موفق بتنظیمی او و حوضه کانبش ده بن.

او وقته که هاتمه سلیمانی له کهل جناب متصرفدا و رئیس بلدییه دا قصه مان کرد بو که داوای جیکه کی قشله کونه که بکن تالیره سعی بکین و بی سینن و بلدییه ییکابه باغچه ییکی هموی [بارق] که یته عملی تنفس بو اهالی و باعشی شرف بو اشاره که فی الحقیقه که کرامه وه له کهل مقامات لازمه کفتکوم کردو و عدم و درکرت فقط هیشتا ام طلبه واقع بنوه تا تو او بکری.

۷ - خدمتی عمومی و خصوصی

تشبثی عمومی و خصوصی بو مصالحتی عامه و خاصه دائماً
 کراوه . لهم جمله یه او نو هزار روپه یه که عائد به تضمیناتی
 کاروان بواصری توزیمی استحصال کرا . بو مسئله یی اعاده کردن
 فضله یی قیمتی عشری تو تینش سمعیای کرد و معامله که یی له تو او
 بونایه . مسئله یی تنزیلات له صدا بیست بو تخمیناتی امسال
 زور زور به اهمیت تعقیب کراوسه چار هیزایه مجاسی وزراء نهایت
 الحمد لله اویش جی به جی کرا . بو مسئله یی اعاده تولیتی او قافی
 دواتره مزکوته که یش له هولدا اندا بوین . الحاصل هر نوعه
 مراجعتیکمان نی کرانی تا ایستا به اخلاص و فعالیت تعقیبات
 کردوه و او یی له دائری امکانا بوینی درست کراوه . علاوه یی امانه
 هر مراجعتیکی خصوصی یی موکله کاغذان واقع بوینی به کمال
 جدیت هرلی بو دراوه چه لیره و چه له وی سمی بو پیک
 هیناتی کراوه ؛ و اگر بمضیکیان نیکرانی اویش سبب به ناممکنیان
 بوه والا قصوری بو نکراوه .

تشبث بو معاونتی زراعیش کرا لکن چونکی قانونی

باقی زراعی بدسته وه بو مالیه تملیقی اوهی کرد و امیدنی و ابو که
لم قانونه له اجتماعه داده رده چی !

۹ - نتیجه

له پیش امه دا که نهایت بهم ایضاحاته بدهم ده مه وی بو
تی کیاندنی هه مولایک به توای حساییکی کورت و مختصریش
به عرض بکه نیم ؛ وده نی هموکس بروا بکا که هرچی کوتومه
وده ی لیم له کهل ام حسابه دا هه موی له منابع و وثائق رسمیه
ورکیر اوه و کمان نا کم که هیچ زیاده کی هه نی .
اینجا اولابا تماشایه کی وارداتی لوای سلیمانی بکین و بزاین له
ظرفی ام دو سال و نیوه داچند بره :

رویه

۳۴۴٬۰۰۰	۱۹۲۵	عمومی	سالی	۱۹۲۵
۷۹۰٬۰۰۰	۱۹۲۶	»	»	»
۵۰۴٬۰۰۰	۱۹۲۷	»	»	»
		مجموعی		۱۶۷۸٬۰۰۰

پاش امه که له وارداتی ام دو سال و نیوه تی کیشتن

وزانمان که ترکیبی حفته لکه، اینجا و اچا که که تماشا به کی
 مصروفاتی لوا که ش بکین یعنی نرائین مقابل بهم پاره به که
 له خلقی لوا که سینراوه چپی بو صرف کراوه؛ بوامه ی که
 زریف حالتان بکام ام مصروفاته به سی نوع داده ینم که
 امه یش :

آ - مصروفاتی اعمار؛

ب - مصروفاتی اداریه؛

ج - مصروفاتی عسکریه؛ به

قلمی اول که عبارت له و پاره به که بو آودانی لوا که صرف
 کراوه وله ماده ی چوارم و پنجم و ششم و حوته می ام (محاسبه ی
 نیابت) هدا یکه یکه بیان کراوه به طبیعت به تواری معلومه .
 قلمی دومیش بیجکه له مصری فی سالی ۹۲۷ به تواری له داری
 خویدا تثبیت کراوه؛ اما مصرفی ام سالی آخری تانهایتی
 تشرین ثانی ی دابوردو موجود و معلومه وهینی مانکه کانی
 تریشی به کورهی مانکه کانی دابوردو وه وه تقدیر و علاوه کراوه؛
 له مه داهر مصرفی داری زراعت و بوسته و تلفراف داخل

تسکراوه چونکه هیشتا له طرف دواړي مخصوصه په وه لم حساباته به مالیه نه دراوه، اما قلم سیم به تو اووی صاغ نا کرتیه وه وراستیکي امه په که نشان دانی مناسب نیه؛ فقط کی قصه لی کردنی دیسان ممکنه:

آ - مصروفاتي اعمار:

رویه	
۸۱۹۰۰۰۰	بو بنا کان
۵۷۰۶۰۰۰	بورینکه
۴۰۰۰۰۰	بو خطي تلفراف
۷۰۰۰	امانه ي بديه
۱۲۲۹۰۰۰۰	مجموعي

ب - مصروفات اداری به:

رویه	
۳۸۰۶۰۰۰	بو نیوسالی ۱۹۲۵
۱۱۴۴۰۰۰۰	بو سالی ۱۹۲۶
۱۳۰۰۰۰۰۰	بو سالی ۱۹۲۷
۲۸۲۲۰۰۰۰	مجموعي

ا کرام دو قلم مصرفه جمع بکے بنوہ دہ بین کہ بہہ ضلعی
 هزار روپیہ یک ۴۲ لک و نیوہہ کریتہ وہ ، وا کرو ارداتی
 ہوسال و تیوی لوا کہ مانی لی دہ رکہن ۲۵ لک و حفتا و دو ہزار
 و پنج صد روپیہی دمیزیٹہ وہ کہ امہ یش لہ خزینہ ی عمومیہ
 بو لوا ی سلیمانی صرف کراوہ .

اینجا ہم مصرفہ ہراوندہ نیہ دہ نی او پارہ یہ کہ لہ جہتی
 ہسکریہ وہ بو آسایش و استراحتی لوا کہ مان صرف کراوہ وہ
 نظر تقدیرات و تحقیقاتی خوم لہ مصارف ادارہ کترینہ ، اویشی
 بخینہ سر او وقتہ دہ بینین کہ اوی بومان صرف کراوہ چند
 مثلیکی وارداتی خصوصیہ ی لوا کہ یہ .

پاش امہ لازمہ چاویکیش بہ رسمی توتہ کمانا بکیرین
 وہم واردانہ شمان داخلی حساب بکین ، بویہ لہ پیشدا داخلہ
 نہ کرد چونکی ام رسمہ لہ خارجی وارداتی خصوصیہ ی لوا
 معدودہ وہ وارداتی عمومیہ حساب دہ کری . لہ کھل امہ شدا
 دیسان لہ تحقیقی غافل بنوم فقط حیفہ کہ رسمی ام دوسالو نیوہی
 توتہ سلیمانی بہ توای معلوم نیہ ، چونکی ہہ موی لہ (ہلہ بچہ)
 و سلیمانیدا ککک نا کراوہ ولہ بر امہ لہ کھل لوا یے کر کوک

وهو ایرداتی که لو پیکه له . لکن به نظر تحقیقاتی خوم له دآرهی مخصوصه یداشی دوسالونیوی لوائی سلیمانی ترکی (۳۰) لک رویه یه ؛ واکر له مه مقابل به مصرفی مأمورین وقولجی وام نوغانه به لای کمی یه وه له صدادهی لی تنزیل بکه ین صافی (۲۷) لکیکی رهنده بیذیته وه ، امه یش تقریباً مقابلی زیاده مصرفی اداری یه که بومان کراوه ودو لکی کیشی زیادومینیه ته وه . او مصرفهی که له جهت عسکریه وه بومان کراوه مقابل به و ، بشی لوائی سلیمانی له وارداتی عمومیهی کرک دادینم ؛ چونکی همودهی زانین که او وارداتی که له طرف کرکه وه له ادخالاتی عراق ورده گیری بشی همو لوائه کی تیا هیه ؛ یعنی همو لوائیک به نظر صرف کردنی ام شتانه یه وه که کو کوتال وشکروچاو بعضی شی تره اشتراکی اورسمه دکا . وشبهه نیه که ام وارداته به نظر مصرفاتی عسکریه وه کتره .

اینجا به نظر ام حسابه وه واده رده که وی که لوائی سلیمانی له ظرفی ام دوسال و نیوه دا همو وارداتی خصوصیه و عمومیهی خوی به زیادیهی بوی صرف کراوه ا کراو قرضدار بارنه ین خزینهی عمومیه هیچ قرضداری نامینیته وه

مقصودی من لهم حساب و کتابه امه یه که بزائن حکومت
یعنی ایش بدستانی کوروی ایره در حق به ایته و به لوا که ی
ایته چند مشفق و دلسوزن و به بی امه که تماشایی کموزوری
وارد اتمان بکن چند هولیان بو اصلاح و اعماری مملکتی که مان
داوه و چند مصروفیان بو کردوین و به چه درجه یک سعی
و تقوی نایبه کاتانیاں تمهیل و بر ثمره کرده . له مقای
تشکر دا ایته لازمه اقرار بکنین که ا کرام لطف و مساعدته
بنوایه ایته ده یکی ام خدمتانه شمان نی نه ا کرا .

بعضی له هاو ولاتیه کانمان که شاره زای احوال نین
بلکو ظنیاں بو او ده چی یا خود چوره که بو لوا که ی ایته
له مده ته دا هیچ شتی نکراوه و یابه نظر لوا کانی تره وه زور
کمی بو کراوه و نایبه کانیاں له وظیفه یان غافل بون . لکن له
پاش ام محاسبه یه که واله بینی خومانا کردمان امی سده کم که
تصحیحی فکریان ده کن و به تو او ی تی ده کن که نایبه کانی خویان
زور سمیان کرده وله هه موکس زیاتر خدمتی لوا که ی خویان
کرده و خدمتی عمومی نیابتشیاں به قدر حال بشرفیکی تو او
به چی هیناره . حقیقت به کمال خلوص و تواضعه وه ادعا که م

که باوهرم نیسه هیچ کس بتوانی ادعا و اثباتی امه بکا که زیار له او اکهی ای، له م مدته دا خدمتی او ایکی تر کر اوه .

اینجا بکوره ی امه له سر ایوهش لازمه که م تشکر یه لطف و شفقی حکومت بکن و م تقدیری خدمتی نایبه کانیشتان بفرمون . چونکی او تشکره به طبیعت او لطف و دلسوزی به زیادتر و به دوامتر اکا ، و او تقدیرهش له لایحه که وه اثباتی نجابت و قدر زانی ایوه دکا وله لایکی تریشه وه بو نایبانی تازه تان ده بینه سببی شوق و نشهی خدمت .

ایتر تمام له قاپی خوای تبارک و تعالی امه یه که خاصیتی برایتی و ادراک و فضیلتی دور بینی و اخلاصمان زیادتر کا و دمان له کهل یکتزیدا چاک و پاک بفرهویه ، له مصیبتی حسد و غرض وله بلای نفاق و اختلاف داما به دور مان کا .

(والسلام علی من اتبع الهدی)

محمد امین زکی

۹۲۸/۱/۲۶